

a. k. 515, 16.

II 9
115

PROLVSIO
DE X 23A 3052
FESTINATO IUVENVM
DISCESSV E SCHOLIS

PRAEMISSA
DECLAMATIONIBVS V.
IN ILLVSTRI
SCHOLA GRIMANA

A. D. XIV. SEPTEMBR.
IPSO DIE SCHOLAE NOSTRAE NATALI
IN AVDITORIO MAIORI
HORA IX. MATVTINA HABENDIS
AD QVAS AVDIENDAS QVAM HVMANISSIME
INVITAT
IOANNES TOBIAS KREBS
ILLVSTRIS MOLDANI RECTOR.

LIPSIAE
LITTERIS BREITKOPFIIS.

PROLVISIO
DE
FESTINATO IUVENVM
DISCESSV E SCHOLIS

DECLAMATIONVM
IN HETEROIS
SCHOLA GRIMANA

IN HETEROIS

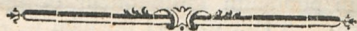
IN HETEROIS

IN HETEROIS

IN HETEROIS

DE
FESTINATO IUVENVM DISCESSV
E SCHOLIS.

Saepe, multumque audiui, cum Viri docti, qui bonas literas cum magna omnium elegantium iudicum laude in Academia docent, de pernicioſa illa conſuetudine, aetate noſtra in dies magis, magisque inualeſcente, conquerebantur, qua plerique fere iuuenes abrepti, ſcholis relictis, in Academiam quaſi auferantur ita, vt in craſſa, pudendaque literarum humaniorum, quarum cultura ingenia praecipue in ſcholis excoli, et ad ſublimum doctrinarum cultum excitari, formarique debeant, ignorantia verſari deprehendantur, nec obſcure colligere inde mihi videbantur, feliciorum maiorum noſtrorum tempore conditionem, praestantiamque magnam ſcholarum, prae his noſtris, fuiſſe. Iam etſi ego non ſum, qui neget, iuſtiſſimas eſſe, et ab ipſius rei indignitate expreſſas, horum Virorum doctorum querelas de mira iuuenum paucitate, qui e ſcholis dimiſſi, eos in literis humanioribus profectus in Academiam ſecum afferant, quibus adiuti cum fructu Profeſſorum ſcholis operam dare, easque doctrinae copias colligere ſibi poſſint, quae in ſcholis altioribus colligi et poſſint, et debeant: tamen inducere animum non poſſum, vt credam, eius rei culpam

in scholis ipsis, earumque conditione hodierna residere, superiorumque adeo temporum scholas melius fuisse constitutas, magistrōs habuisse peritiores, fidelioresque, laetiorumque adeo iuuenum, literarum humaniorum cultu ornatorum, quasi prouentum tulisse, quam hac nostra aetate fieri soleat. Omnino humani ingenii quaedam siue imbecillitas, siue peruersitas est, vt, antiqua laudando, iniuriam faciamus recentioribus, et, quo altius illa efferramus, eo magis fere deprimere haec soleamus. Cuius quidem rei cogitatio saepe animum meum tetigit hoc inprimis tempore, quo multa scripta, iniquo Apolline, et iratis Musis confecta, *de emendanda re scholastica*, tanquam immaturi foetus, in publicum effunduntur et protruduntur, quibus meliorem, si Diis placet! formam scholis induere, aegrisque earum membris sanitatem, et nouam quasi vitam speciose, sed vane, pollicentur. Et hae quidem, scholas emendandi, in melioremque conditionem redigendi, rationes ab iis fere traduntur, qui nunquam in scholastico aliquo munere obeundo versati, neque ipso rerum vsu edocti, atque adeo huius disciplinae, vsus indocilis, ignari et sunt, et esseprehenduntur. Meo eiusmodi scriptiunculas legentis animo non semel obuersatum illud est, quod apud CICERONEM (Lib. II, 18. de Oratore) de Hannibale, Carthagine expulso, et in Syria apud Antiochum M. versante, legimus. Hic enim cum PHORMIONEM, philosophum peripateticum, de imperatoris officio, et de omni re militari aliquot horas copiosius, cum magna aliorum conuiuuarum voluptate et admiratione, disputantem audisset, interrogatus, quidnam ipse de illo philosopho iudicaret? iudicium tulisse fertur hoc: *multos se delirasse senes saepe vidisse, sed qui magis, quam Phormio, deliraret, vidisse neminem. Neque mehercule iniuria, subiungit CICERO: Quid enim arrogantius, aut loquacius etc.* norunt enim docti reliqua. Perquam facile sane est, in Museo suo quaedam praecepta tradere, ad quorum normam res scholastica dirigenda et componenda sit; perquam difficile

cile autem experturo videbitur, eas ad vsum ipsum adiungere, et transferre, cum in omnibus fere multo facilius sit, praecepta dare, quam, quod praeceperis, re ipsa praestare. Iniuria sane fit, nostrae aetatis scholis, si deteriores, et minus bene constitutae censentur iis, quae maiorum nostrorum tempore floruisse existimantur. Nam si vel ipsorum magistrorum, qui tunc temporis iuuentuti instituendae praefuerunt, doctrinam, vel profectus iuuenum, qui, ex eorum disciplina profecti, se in Academiam contulerunt, spectes, et in iudicando nihil neque gratiae, neque malignitati dare velis: non, opinor, inuenies, quod superioris temporis felicitatem, praestantiamque scholarum prae his nostris praedices, illasque cum contemptu aliquo nostrarum efferas laudibus paene inuidendis. Quodsi quis superiorum temporum scholas feliciores, meliusque constitutas eo nomine contenderit, quod eorum magistri a bonis literis instructiores, a docendi facultate praestantiores, et ab assiduitate laboris patientiores fuerint: videat, ne cupide magis, quam vere, iudicare, et, antiqua efferendo, recentiora maligne deprimere et deterere videatur. Nam si quis Prolusiones, et alias Commentationes, superioribus illis temporibus, ab ingenio, doctrinaque magistrorum scholae profectas, cum iis, quae nunc ab huius conditionis viris subinde prodeunt, legerit, et, praconceptarum opinionum tanquam vinculis non impeditus, contenderit: haud scio, an his idem, quod illis, et forte maius pretium sit positurus. Magna autem illa felicitas scholarum superioris temporis, quam multi in magnis discipulorum profectibus ponere solent, si recte iudicare volumus, magis ingenti discipulorum numero, qui tunc temporis ad scholas confluebant, quam laudabili eorum bonas literas discendi ratione metienda, et diiudicanda est. Neque vero hoc in hanc sententiam disputamus, vt de illorum superioris temporis magistrorum scholae meritis, scriptisque detractum aliquid, delibatumque velimus; (puffilli, ieiunisque animi id esset) aut

inanes et vanas istas multorum Doctorum academicorum querelas de multorum iuuenum pudenda inscitia, qui in Academiam sese conferunt, reddere velimus. Hoc neque in oratione nostra ponimus, neque in cuiusque opinionione relictum volumus. Sunt sane omnes illae querelae iustae de crassa humaniorum literarum ignorantia multorum iuuenum, qui, pennis adhuc minus firmis subleuati, tanquam Icarus, in Academiam quasi aduolare sustinent. Cuius quidem pudendae inscitiae suae documenta cum in aliis rebus, tum in Speciminibus facultatis latine scribendi non sine aliqua Doctorum academicorum indignatiuncula edunt. Neque vero eius rei culpa in scholarum magistris, aut scholas ipsas conicienda est, (quod nec faciunt illi prudentes, et aequi iudices) sed in iuuenes ipsos, penes quos quippe stare fere solet, quo minus maiores in humanitatis literis profectus in Academiam secum afferant e scholis. Cum autem variae sint causae, quibus impediti plerique iuuenes in scholis tam parum in literis humanioribus proficiant: haud scio, an, praeter naturalem ingenii quorundam stuporem, nullis fere artibus expugnandum, ac mollitiem, et, quae affidua fere, atque infelix illius comes est, fugam laboris, et desidiā, ad quam haec aetas nostra nimis procliuus est, praecipuam esse dicam, *festinatum, et immaturum iuuenem e scholis discessum*. De qua re hoc tempore, quo illustris Moldani nostri, ante hos CCXVII annos erecti et constituti dies Natalis memoria grata, piaque mente celebrandus est, disputare eo consilio constituimus, vt et disciplinae nostrae alumnos doceamus, quam male sibi, rationibusque suis festinato isto discessu consulant, fortunaequae futurae officiant suae, et parentes, e quorum arbitrio et potestate liberi in hac quoque re pendent, pendere certe debent, forte percellamus, et eo perducamus, vt ne iniquo isti, et pernicioso liberorum desiderio, scholam nimis mature relinquendi, velificandum sibi, satisfaciendumque putent.

In causis festinati e scholis discessus, h. e. iis annis fieri soliti, quibus neque ingenium, neque iudicium aliquam maturitatem duxit, et iuuenes neque eam latinae, graecae, ebraeae etiam linguae cognitionem consecuti sunt, neque ea altiorum doctrinarum initia rite perceperunt, quibus necessario instructus, ornatusque esse debet, qui e Doctorum academicorum scholis eos fructus percipere velit, qui percipi ex iis et possint et debeant, in huius, igitur, festinati discessus causis equidem primam fere et praecipuam posuerim hanc, quod plerique fere eorum, qui literarum studiosi dicuntur, et haberi volunt, cum de literis in vniuersum, tum de eo doctrinae genere, cui imprimis dedere se aliquando, et consecrari volunt, perquam humilem, abiectamque opinionem concipiunt, atque adeo in literis colendis consilium sequuntur inhonestum, et quodammodum sordidum, cum ipsorum rationibus perniciosum, tum bonis literis ipsis parum dignum et honorificum. Nam si quis horum consilium in literis colendis paullo diligentius attenderit, et, quo tendere cupiant, obseruarit: inueniet profecto, eos omnem fere studiorum rationem non nisi *ad panem lucrandum* referre, adeo, vt, quod huc facere non videatur, id negligendum sibi, et vix primis labiis gustandum arbitrentur. Hinc praestantissimae doctrinae, quarum initia in scholis bene constitutis traduntur, a multis iuuenibus fusque deque habentur, et vix tanti aestimantur, vt de nomine cognoscantur. Quis magistrorum scholae est, quin saepe non sine iusta indignatione, animique dolore cognouerit, quantum ~~operis~~ initia doctrinae Christianae, et Theologiae ab iis iuuenibus imprimis, qui olim se iurisprudentiae, aut artis medicae studio dedicare constituerunt, vel hoc nomine in scholis negligantur, quod nunquam studio theologico sese sint consecraturi? Quasi vero non cuiusuis Christiani quamplurimum interesse debeat, has res mature probe cognouisse et percepisse. Hinc iste succedente tempore contemptus religionis, cultusque diuini, ex ignorantia rerum diuina-

diuinarum ortus: hinc ista multorum vita dissoluta, e contemptu religionis, rerumque diuinarum profecta: hinc denique infauita ista, et detestanda, si non manifesta, tacita tamen, et rebus ipsis non obscura, literarum sacrarum irrisio, quae certissima, sed infelicissima via est, quae ad extremam perniciem ducit, inque deplorandam miseriam detrudit. Cuius infelicissimi fati exempla non ignota erunt scholarum magistris. Neque vero ista multorum iuuenum contentio in initiis Theologiae tantum animaduertitur, sed obseruatur etiam in tradendis elementis Logices, Rhetorices, Mathematices, et aliarum doctrinarum, quae, vt quisque magis abiecte et sordide de eo doctrinae genere, cui se vni aliquando in Academia consecrare constituit, fenserit, eo magis negligenda sibi, et parui aestimanda arbitratur. Omnium autem literarum et disciplinarum, quae ad humanitatem pertinent, commune quoddam vinculum, quaedam coniunctio et quasi cognatio est, adeo, vt, nisi opem mutuam sibi praesent, amicasque veluti manus porrigant, vnaquaeque earum manca et imperfecta habeatur. Stulte igitur agere, et cum suis ipsorum rationibus, tum bonis literis obesse censendi sunt iuuenes, qui, caeteris doctrinis neglectis, non nisi vnā illam doctrinam, vnde panem aliquando lucrari se posse credunt, quodammodo cognoscendam sibi, discendamque putant. Haec discendi ratio magis opifices sellularios, aut artem aliquam fordidam exercentes, quam bonarum literarum cultores, decet. Quid dicam de linguis doctis, latina et graeca, sine quarum cognitione accurata nemo aditum ad nobiliores disciplinas rite percipiendas sibi munire, neque nomen viri eruditi obtinere, iureque tueri potest? Quotusquisque iuuenum est, qui in scholis bene constitutis, vbi huius rei discendae facultas est, id agendum sibi omni contentione putet, vt vtriusque linguae cognitionem accuratam, quantum quidem hac aetate fieri possit, sibi comparet? Nam de latina lingua, multi sibi eam hactenus discendam putant, vt

vnum

unum aliquem terminum, ita enim eleganter loquuntur, et ponere, et intelligere, bonumque stilum scribere h. e. quosdam loquendi flosculos, et elegantes, si Diis placet! phrasas ex NEUBAVERO, LINDNERO, aut simili aliquo Lexico diabolari corradere, et miserabilem aliquando Centonem consuere *discant*. Nam aliter fere haec sacra iis non constant. Graeca autem lingua, tanquam vilis quaedam, et obsoleta merces, contempta iacet. Nam, qui iurisprudentiae studio aliquando in Academia se dedere constituerunt, ii, auctoritatem Bartoli et Baldi, magnorum illorum Iurisconsultorum, secuti, antiquo illo, et quasi per manus tradito iure, plane eam negligendam arbitrantur. Nihil enim facit *πρὸς τὰ ἀλφειτα*, et auream praxin. Qui autem in Academia olim theologiae, vel medicinae studiosi fieri volunt, non penitus spernendam sibi eam, sed quodammodo discendam putant, et hi quidem, vt verba medica, a Graecis accepta, illi autem, vt *Nouum suum Testamentum intelligere*, h. e. ope PASORIS aut STOCKII verbum de verbo latine reddere *possint*. Tantus est graecae linguae neglectus et contemptus, a qua, aliquot abhinc seculis renata, omnis elegantior doctrina exorta, aut potius restituta est, adeo, vt non temere verendum sit, ne, hac lingua iterum intermortua, vna et bonae literae pereant, et latini sermonis puritas pristina barbarie contaminetur, vt iam dudum recte aliquo loco ad ISOCRATEM iudicauit H. WOLFIVS. Qui igitur studiorum rationem in scholis ita instituunt, qui hoc humile, abiectum, et sordidum consilium in literis colendis sequuntur, ii per breue sane temporis scholastici spatium decurrendum, et, quoniam iam esse aliquid sibi videntur, quamprimum suum e schola discessum maturandum sibi putabunt.

Neque vero haec vna est festinati discessus iuuenum e scholis causa, sed accedit et altera, cum superiori perquam

B

quam

quam arête coniuncta, nempe *iuuenilis illa persuasio*, maxime vana illa et inanis, de magnis profectibus in literis iam factis. Nam qui ita, vti diximus, studiorum rationem in scholis instituunt, qui omnia in literis colendis vnice ad panem lucrandum referunt, ii, quamuis rudes adhuc bonarum literarum, tamen inani de se ipsis opinione capti facile sibi persuadent, ea iam se paucis annis, et fere inter ludendum literarum adiumenta in schola sibi comparasse, quibus instructi, ornatique in Academia facile et feliciter studiorum stadium decurrere possint. Est sane hic vulgaris, et quodammodo epidemicus iuuenum morbus, quo, veluti vehementi febris ardore, correpti somniant, se, quum primum, initiis literarum perceptis, crassam ignorantiam, ruditatemque depulerint, et vix rudimenta depofuerint, iam aliquid sibi sapere, se iam esse eos, qui non diutius disciplina magistrorum scholae sint continendi, nec opera eorum, institutioneque opus habeant, rati, ea iam sibi literarum praesidia comparasse, quae vitae academicae sint necessaria; et, si quid earum rerum adhuc desit, id suis ingenii viribus, suo studio facile in Academia addere se et supplere posse. Hic vero verendum mihi non puto, ne cuiquam rem nimis exaggerare, aut elatorie dicere videar. Equidem per hos XXI annos scholastico munere functus, et in multis, variisque, ingeniis tractandis versatus, saepissime animaduerti, plerumque iuuenes, vbi vltra tirocinia in literis vix progressi fuerint, vbi coeperint aliquid, quamquam satis miserabiliter, aut e latina lingua in vernaculam, et ex hac in illam transferre, aut quaedam vocabula latina et graeca, quamquam nec ea satis accurate, intellecta, fidei pectore imbiberint, verbo, vbi eo peruenerint, vt praeceptores iam cum voluptate et fructu in iis instituentis operam, studiumque ponere, et sui laboris, perquam ingrati et acerbi, antea exantlati, fructum percipere possent, fastu tam turgido inflari, eas cristas erigere, vt
non

non diutius magistrorum opera et institutione opus habere sibi viderentur. Omnino, commune fere iuuenum, literis colendis consecratorum, vitium est hoc, vt vix mediocrem aliquam linguarum doctarum facultatem consecuti, et vltra initia doctinarum altiorum vix progressi, magnifice de se, doctrinaque sentiant sua, magnamque sibi de profectibus suis persuasione induant: cum autem annis maturioribus paullo melius intellexerint, quam late pateat eruditionis campus, literarum studiosis decurrendus, quot, et quam varia sint ei discenda, qui iure viri eruditi nomine dignus et esse, et haberi velit, tum demum non sine tacito vanae illius persuasione suae risu modeste de se, doctrinaque sua iudicare incipiant, adeo, vt, quod sibi iam ante decem, et plures annos esse viderentur, id iam vix, se aliquando futuros esse, credant. Magnum profecto, et non fallax in doctrina, omnique omnino virtute profectuum indicium est, non magnifice de se, scientiaque sua sentire, neque eam cum vanitatis ostentatione iactare. Non incommode huc transtuleris illa PLVTARCHI in Libello, *Quomodo quisque suos in virtute paranda sentire possit profectus* T. I. p. 140. Edit. Stephan. *Ὡς οἱ τελέμενοι, κατ' ἀρχὰς ἐν θορύβῳ καὶ βῶῃ πρὸς ἀλλήλους ἀθέμενοι συνίασι, θεωμένων καὶ δεικνυμένων τῶν ἱερῶν, προσέχουσι ἤδη μετὰ φόβῳ καὶ σιωπῆς· ἔγω καὶ φιλοσοφίας ἐν ἀρχῇ καὶ περὶ θύρας πολλὸν θόρυβον ἔφευ καὶ θρασυότητα καὶ λαλιάν, ἀθεμένον πρὸς τὴν δόξαν ἐνίων ἀγροίκως τε καὶ βιαιώς· ὁ δὲ ἐντὸς γεγόμενος, ἕτερον λαβῶν σχῆμα καὶ σιωπὴν καὶ δαίμνος, ὥσπερ θεῶ τῷ λόγῳ ταπεινὸς συνέπεται καὶ κενωσμενός.* Quemadmodum, qui sacris initiantur, initio cum tumultu et vociferatione sese mutuo trudentes coeunt: cum vero peraguntur et monstrantur sacra, animum timidi, tacentesque aduertunt: ita et in principio et circa fores philosophiae multum videas tumultus, ferociae, et loquacitatis, nonnullis rursus et violenter ad gloriam proruentibus. Qui vero introuenerit, et lumen magnum velut sacario aperto viderit, alio iam habitu accepto tacitus atque mirabundus

bundus humilis, modestusque doctrinam veluti Deum subsequitur. In hos iuvenes, qui inani ista de doctrina sua persuasione inflati, vanoque fastu turgidi e scholis in Academiam discedant, et aliquot annis demum post, quantum sit, quod nesciant, intelligunt, conuenit ille iocus MENEDEMI, de quo apud eundem PLVTARCHVM loc. cit. est. Hic enim aiebat: *eorum qui ad Scholam Athenas nauigarent, ple-rosque primum sapientes sibi esse, deinde philosophos fieri, postea oratores, progressu temporis rudes et plebejos: quo enim magis doctrinae se praeberent, eo magis eos fastum, arrogantiamque deponere.* Haec peruersa autem et male sana multorum iuuenum in literis colendis ratio, vanaque de profectibus suis persuasio, cum ipsorum futurae fortunae, tum bonis literis ipsis perniciofa et si ipsa scholae magistris, quibus scholae, ipsorumque discipulorum creditorum salus curae, cordique est, multum aegritudinis, indignationisque excitat: tamen vix dici potest, quantopere vel indignentur, vel tacite rideant, si nonnullos parentes (omnibus enim eam ingenii, animique imbecillitatem tribuere velle, ea vero grauis et impudens iniuria esset) siue nimio liberorum amore, eorumque amabilibus dotibus captos, siue alia, nescio qua, causa commotos, huic inani liberorum de se ipsis, doctrinaeque sua persuasioni patrocinari, iisque hanc opinionem asserre animaduertunt, vt credant, se iam non poenitendos in literis fecisse profectus, easque iam doctrinae copias in schola collegisse, quibus ornatus esse debeat, qui in Academiam sese conferre velit, ibique cum fructu Professorum scholis operam dare (*collegia audire* vulgo vocant) possit. Scribit filius, quamquam satis miserabiliter, aliquam epistolam latinam; elegantem stilum scribere dicitur: facit elumbes aliquot versus; poeta audit: reddidit quosdam versus latine e N. T. et e Codice sacro; bonus Graecus et Ebraeus est. Adeo multum profecisse breui tempore ista praecocia filiorum ingenia quibusdam parentibus

tibus videntur! Hic vero repetenda mihi est veteris cuiusdam memoriae recordatio, accommodata rei praesenti, et ad fidem verbis meis faciendam perquam apta. Venit quondam in scholam quandam prouincialem quidam pater eo consilio, vt filium, e disciplina scholastica dimissum, et quasi emancipatum, secumque domum ductum breui in Academiam mitteret. Fuit tum forte stata et solemnibus synodus, cui omnes Praeceptores intererant. Petit pater intromitti: intromittitur. Intromissus exponit aduentus sui causam: postulat facultatem discessus filii sui e schola, venia a supremo senatu Ecclesiastico Dresdensi impetrata. Rector illius scholae, non ignarus, quam exigui huius alumni profectus in literis essent, et quam multa adhuc futuro Academico deessent, se magnopere mirari, patri regerit, cur filii discessum immaturum tantopere maturet, multum abesse, vt eius filius eos in literis profectus fecerit, quos fecisse debeat, qui Professorum scholis in Academia cum intelligendi facultate, fructuque interesse velit, vt potius Praeceptorum suorum doctrina, institutioneque aliquamdiu adhuc opus habeat: consentire et confirmare reliqui Collegae. Tum vero pater, concusso capite, leniter et blande subridens, *Quid vobis vultis*, inquit, *o Domini mei! per animam meam filius meus plus, me ipso, scit.* Forte verum bonus pater loquebatur. Et ipse tamen olim aliquot annos in schola et Academia commoratus, eruditorumque adeo choro adiungendus erat. Quid multa? Hoc tam graui patris testimonio conuicti fallae suae de suo disciplinae alumno opinionis Praeceptores, minus quippe intelligentes de profectibus discipulorum suorum iudices, ne hiscere quidem audent. Blandus pater filium, literis probe instructum, patre ipso quippe doctiorem, e scholae quasi carceribus emissum secum domum laetabundus, gratulabundusque ducit, quamprimum in Academiam, faustis auibus, Musisque ipsis fauentibus, mittendum. Mirabimurne igitur, iu-

venes, hoc inani fastu turgidos, nihil magis in votis habere, nihil studiosius agere, quam ut, cum in schola nihil fere reliqui, quod addiscendum sibi sit, arbitrentur, quamprimum scholam, tanquam aues implumes nidum, relinquere, et in Academiam aduolare possint?

Omniū autem efficacissima, et frequentissima festinati iuuenū e scholis discessus causa est fastidium disciplinae scholasticae, quamuis liberalis, et *cupido nimiae et immoderatae libertatis*, quam, e scholae quasi ergastulo dimissi, in Academia se consecuturos esse arbitrantur. Educantur liberi his nostris temporibus tenera adhuc aetate saepius domi tam blande, molliter, et delicate, vt omnia fere licere sibi, et pro sua lubidine, quidquid velint, agendum sibi putent. Ita educati, hac disciplina domestica instituti, in aliquam scholam omnis fere disciplinae, quamuis leuis et mitis, impatientes mittuntur, curaeque magistrorum doctrinae cultu poliendi, morumque venustate fingendi committuntur. Hic vero, praesertim in scholis prouincialibus, quia vident, interdum etiam ipsi sentiunt, disciplinam esse paullo arctiorem, et puerorum petulantiae, effrenaeque lubidini coercendae idoneam, neque adeo, vti domi, ita hic ex suo ingenio, arbitrioque viuere se posse animaduertunt: sub iugo huius disciplinae scholasticae ingemiscētes ardentissimis suspiriis optant, vt quamprimum, veluti pignora deposita, et non nisi ad breue tempus concredita, a parentibus repetantur, domumque reducantur. Neque raro blandi et indulgentes parentes his iniustis filiorum desideriis fatisciant, eosque domum reductos in sinu quasi molliter fouent, donec attigerint annos, quibus in Academiam mitti posse videantur. Quodsi parentes his stultis liberorum votis annuere nolunt (et sunt quidam tam duri, et difficiles) parentem quidem, parentum auctoritate coacti, sed spe dulci sese solantur et lactant interea hac, vbi primum annos, qui

qui vitae academicae quodammodo apti videantur, fuerint consecuti, se tamdiu miseris querelis de misera eorum sorte, qui disciplina scholastica contineantur, parentum aures obtundere velle, donec eorum animos pertinaces fregerint, ad sententiamque flexerint mitiorem. Vix igitur in Classẽm superiorem, in qua praecipue iuvenes ad studia academica praeparari debent, transuecti (quamquam saepe etiam adhuc in secundae classis subfelliis, ob supinam negligentiam, turpemque inertiam, haerere coguntur) vixque vltra rudimenta earum literarum, quibus iuuenum ingenia, et iudicia perpolienda et acuenda sunt, progressi, cupiditatis vitae liberioris quasi stimulis agitantur, et, quoniam iam multum, etsi non aliis, sibi tamen ipsis sapere videntur, dies, noctesque fere id animo agitant, vt quamprimum, nidulo scholastico relicto, pennas in Academiam tendere, maioriq̃ue libertate frui possint. Enecantur igitur parentes horum iuuenum importunis precibus et epistolis, quibus saepe pater, quamquam paullo difficilior antea in concedendo, vinci se, expugnariq̃ue patitur, vt filium, e doctrina, disciplinaque scholastica dimissum, quamuis rudem adhuc bonarum literarum, adeoque disciplinis in Academia rite percipiendis minus aptum, domum secum reducat. In quo quidem saepius dubius fui, stolidamne istam, fortunaeque futurae perniciosam talium iuuenum discessum immaturum e schola maturandi cupiditatem magis, an quorundam parentum socordem curam salutis liberorum, iniustamque in concedendo facilitatem, mirarer. Nam, quemadmodum hi intempestiua indulgentia, et iniusta ista in concedendo facilitate stultae filiorum opinioni de magnis iam profectibus in literis humanioribus factis quodammodo patrocinantur: ita illi, in crassa literarum, futuro Academico necessariarum, ignorantia versantes, et tamen in Academiam aduolare gestientes, suis ipsorum rationibus, futuraeque fortunae vix dici potest, quantopere officiant suae.

suae. Poteruntne enim iuuenes, qui, scholasticam doctrinam, disciplinamque pertaesi, discessum e schola, maioris libertatis cupidine incitati maturant, qui ne mediocrem aliquam latinae, graecaeque linguae facultatem consecuti sunt, qui vix vnam pagellam latine scribere possunt, quin aliquoties bono illi Prisciano iniuriam faciant, qui omnis fere historiae expertes deprehenduntur, qui nondum imbiberunt initia doctrinarum altiorum, in quibus tradendis praecipua Professorum academicorum opera et diligentia versatur, poteruntne, igitur, hi iuuenes Professorum Scholis in Academia cum fructu operam dare, earum doctrinas, praesertim si latine tradantur, intelligere, mente probe percipere, rite diiudicare, et perspicere, verbo, eum, quem deberent, ex iis fructum, vtilitatemque percipere? Credat hoc Iudaeus Apella, non ego. Optandum sane esset, ut omnes parentes, quibus filiorum fortuna curae, cordique est (omnibus autem esse debet) cum alias de incrementis, quae liberi in literis fecerint, tum eo imprimis tempore, quo discessum e schola maturare, abiturumque in Academiam parare velint, eorum Praeceptores, quorum optima notio in ea re esse debet, consulerent, dignosne eos putarent, qui cum fructu suo in Academiam conferre sese possint, nec ne? Hoc, uti parentum officium est: ita e re, vtilitateque liberorum foret. Ita enim immatura iuuenum cupiditas e scholis in Academiam aduolandi coerceretur, et parentes saepe filios suos a bonis literis ornatiores e schola domum reducerent, posteaque in Academia laetiores, optatioresque in literis colendis profectus facere non sine animi voluptate viderent. Sed omnia alia fere visu venire, experientia edocti scimus. Incessit cupido discipulum, quamuis immaturum adhuc, et ineptum studiis academicis, e schola in Academiam abeundi; rogat coram, aut per literas patrem, ut quamprimum sibi veniam,

nam,

niam, e schola ante definitum tempus abeundi, a Principe (ita enim fieri, in scholis prouincialibus mos est) impetret: ecce! benignus et blandus pater literis supplicibus saepe impetrat, causis, aut a iustis filii profectibus, in literis iam factis, aut a filii valetudine minus comoda, aut aliunde ductis, quas non semel vanas et fictas esse cognouimus. Sed non raro ipsos parentes huius nimiae facilitatis, indulgentiaeque in concedendo poenitentia, quamquam sera, peracerba tamen, subire solet. Nam saepe paucis annis post non sine acri aegritudinis, pudorisque etiam, sensu animaduertunt, filios suos, uti humaniorum literarum rudes in Academiam nuper miserint, ita nunc ex ea, tanquam bonarum artium mercatu, tam inanes, et ab omnibus fere literis tam nudos redire, ut vix digni habeantur, qui, tolerabili aliqua conditione, puerulis, doctrinae Christianae initiis, et elementis literarum imbuendis, adhibeantur. Hinc ingens ille, perquam miser et tristis prouentus eorum iuuenum, qui, absolutis studiis academicis, uti loquuntur, incerti atque instabiles hinc inde circumuagantes oberant, nescii, vnde tantum ingenio, doctrinaque sua sibi anquirant, ut ventrem latrantem placare, aut corpus honeste tegere possint, atque adeo et hic saepe desperatio faciat militem. Haec fere merces est festinati e scholis discessus: hi fere fructus sunt immaturi in Academiam abitus ex liberioris vitae cupiditate facti. Hinc crebrae illae, et iustissimae Professorum academicorum querelae de perquam exiguis profectibus, quos multi iuuenum e scholis in Academiam secum afferunt. Hinc tot querelae summorum Virorum de pudenda eorum incitia, qui in Examinibus, quae vocant, interrogati tam inepte et insulse respondent ad propositas quaestiones, ut ea re crassam ignorantiam prodant suam. Hinc tot querelae de magno numero eorum, qui muneri suo, in quod artibus minus honestis siue irrepsent, siue irru-

C

perint,

perint, rite, et ex eius dignitate obeundo plane impares et inepti sunt. Hinc tot querelae de iis, qui — Sed satis querelarum est, quibus scimus plerumque non multum profici, et multos adeo, qui salutis Ecclesiae, Reique cum ciuilibus, tum literariae parum curiosi sunt, ad risum commoueri. Quae in hanc sententiam disputauimus, diximus consilio hoc, vt et disciplinae nostrae alumnis stolidam istam, et incrementis in bonis literis capiendis perquam perniciosam opinionem, persuasionemque de magnis profectibus suis, quantum quidem facultatis nostrae sit, eriperemus, immaturamque adeo cupiditatem, vitae scholasticae cum academica commutandae, coerceremus, et parentibus ostenderemus, quam inique agant, quam male liberorum saluti, futuraeque fortunae consulant illa nimia facilitate sua in admittendis liberorum precibus, vt nimis mature discendendi e schola facultatem consequantur. Quodsi id, quod in hac prolusione scribenda secutus sum, non assecutum me, forte etiam nunquam assecuturum esse, intellexero: at confido, Viris doctis, quibus bonae literae, Resque publica literariae curae, cordique sunt, vel hoc nomine quidquid huius Commentatiunculae est non improbatum iri, quod huic peruersae iuuenum consuetudini, immaturum e scholis discessum maturandi, indies magis, magisque inualescenti, pro muneri mei religione, resistere studui. His si hoc consilium meum probari cognouero: satis amplum exigui huius laboris mei praemium tulisse me, existimabo.

Sed nunc indicandum consilium est, quo commoti ad hanc prolusionem scribendam animum appulerimus. Scilicet, producendi sunt Vjhonestae indolis, bonaeque spei iuuenes, qui in memoria diei Scholae nostrae illustris Natalis grato, pioque animo recolenda suae qualiscunque

cunque dicendi facultatis specimina edent: quorum nomina, non quo sedent, sed quo ad dicendum prodibunt ordine, subiungere visum est. Dicet igitur

I.) GODOFREDVS GERHARDVS
LEOPOLDVS,

Ottendorfsis Misnicus,

*De sapientissimo D. Mauritii consilio in illustri Moldano
erigendo.*

II.) CHRISTIANVS THEOPHILVS
GEISLERVS,

Torgauensis Misnicus,

*De religionis, pietatisque studio cum literarum cultura
arctissimo vinculo coniungendo.*

III.) CAROLVS GOTTLOB RÜDELIVS,

Reinsdorfo - Misnicus,

*De venustate morum cum literarum humaniorum studiis
coniungenda.*

IV.) IOANNES AVGVSTVS WOLFIVS,

Nauenhofio - Misnicus,

*De communi omnium liberalium artium
vinculo.*

C 2

V.) CA-

AK II 9 115

20 DE FESTINATO IUVENVM DISCESSV E SCHOLIS.

V.) CAROLVS FRIDERICVS LOHDIVS,

Grünbergensis Misnicus,

*De inhonesto, consilio multorum iuuenum in literis
colendis.*

Ad quos beneuole audiendos vt a. d. XIV. Septembr.
ipso Scholae nostrae die Natali, hora IX. sacris finitis,
in Auditorio nostro maiori frequentes conueniant, qui
bonis literis, nostroque adeo Moldano fauent, huma-
nissime, et officiosissime rogamus. P. P. in illustri Mol-
dano a. d. III. Septembr. A. R. S. MDCCLXVII.

116

a. K. 515/16.

II 9
115

PROLVSIO
DE
FESTINATO IUVENVM
DISCESSV E SCHOLIS

X 23A 3052

PRÆMISSA
DECLAMATIONIBVS V.
IN ILLVSTRI
SCHOLA GRIMANA

A. D. XIV. SEPTEMBR.
IPSO DIE SCHOLAE NOSTRAE NATALI
IN AVDITORIO MAIORI
HORA IX. MATVTINA HABENDIS
AD QVAS AVDIENDAS QVAM HVMANISSIME

INVITAT
IOANNES TOBIAS ~~KREBS~~
ILLVSTRIS MOLDANI RECTOR.

LIPSIAE
LITTERIS BREITKOPFFIS.

